

Tako je končal hrabri mladeneč svoje življenje. Mnogo bi bil morda še storil v poznejših letih v pogubo roparskih Uskokov, da mu ni bilo sojeno tako zgodaj umreti.

Njegov spomin je ostal mej narodom mnogo let. Na podnožji Gorjancev v samostanu cistercijenskem pa so se dolgo še služile sv. maše za dušo njegovo ter njegove stare matere, dveh žrtev krutih uskoških rok. M. Šašelj.

Pankracij.

(Prosto po ruskem spisal F. G. Podkrimski.) *= Spulhan*

Mačilo se je vže, ko se mali Pankracij vzdrami v vlažnej, mrzlej kleti. Obleka mu je bila tako tenka, da je zadrgetal po vsem životu kakor trepetlika. Tako je ležal vznak v ozkem záboji na umazanih cunjah ter se kratkočasil s tem, da je gledal, kako se mu pri vsakem dihu pokadi iz ust. Mraz je bilo. Skozi podolgosto, omreženo okno je dohajalo v klet le malo svetlobe, zato se je v njej tako hitro stemilo.

Lačen je mali Pankracij. Tiho stopi k bornej postelji, na katerej mu leži vže več dnij bolna mati. Na tej bornej postelji ni nikake žimnice, niti rjuhe niti odeje; nekoliko zdrobljenega sená in snop trde slame, to je vse, kar vidiš na postelji bédne matere. — Kaka usoda jo je zanesla na ta kraj? Imela je nekđaj boljše dni a minuli so hitro in zapustiti je morala domovino s svojim malim Pankracijem. Nekaj let je prosjačila po svetu, preživela mnogo zaničevanja a še več pomanjkanja in béde, a tu v mestu je nakrat smrtno oboléla . . . Jutri bode svet dan! — Deček posluša, ali mati se niti ne gane. Položi jej nalahko svojo nežno ročico na čelo in čudi se, da je tako mrzlo kakor so mrzla mokra tlâ . . . Piha si gorko sapo v roki, sklone se k materinemu lieu ter reče s slabotnim glasom: „Mati, lačen sem! Imaš li še kako skorjico kruha?“ — Mati ne odgovori ničesar. Pankracij nekoliko postoji ne vedoč, kaj bi storil. Nató po prstih tiho otiđe iz temne kleti. — „Za Bóga, da bi le skorjico kruha dobil kje, naj bi bila še tako stara in trda!“ — Pride na ulico. Kak šum in ropot je danes tukaj! Mnogo lučij in še mnogo več ljudij, konj in vozov! Iz nosnic dirjajočih konj puhté celi obláčk gorke sape, srebrni kraguljci tako prijetno zvené, kopita bijó ob zamrzneni, sè snegom in ledom pokriti tlak in . . . „Bog, kako rad bi jedel, naj bi si bil še tako majhen košček!“ — Prsti ga pekó in zebe ga, zeló zebe.

In zopet ulica, oj, kako široka in dolga! „Še pohodili me bodo!“ — Vse kriči, leta in suje . . . In lučij, koliko je tù krasnih lučij! „Pa kaj to steklo tukaj?“ — Za velikim oknom vidi se v obširno sobano, kder stoji do stropa visoko drevo — nakíteno z mnogimi pozlačenimi papirčki, jabolki in orehi. Oj to je božično drevesce! In pod njim ležé punice, leseni konji, vozički, svinčeni vojaki in še mnogo mnogo igrač vsakovrstne velikosti in barve. Okolo teh igrač pa skačejo lepo opravljeni in rudečelični otroci, smejejo se, igrajo, jedó in pijó, kar in kolikor se jim poljubi. „Oj presrečni otroci!“ — Skozi steklo se čuje celó godba. Tù — deklica in deček vrtita se v krogu okolo božičnega drevesca; otroci se jima glasno sme-

jejo a stariši veselo ploskajo v roke. — Ubogi deček gleda vse to sè široko odprtimi očmi, čudi se in smeje. Zdajci ga začnó prstki na nogah zeló zebsti in roki ima vže čisto rudeči in zabrekneni; prsti se ne dadó niti upogniti več. In lačen, lačen! Glasno zaplaka Pankracij, potisne roki v hlače ter z zobmi škripajoč teče dalje.

Zopet pride do visokega okna, skozi katero se vidi v lepo prodajalnico. Na dolgej mizi stoji cela vrsta prekrasnih božičnih drevesec, ki se leskečejo kakor bi bila preprežena sè samimi zlatimi žarki ter posuta z rudečimi in zelenimi biseri. In svečic, svečic! — Gospodje in bogato oblečene gospe prihajajo v prodajalnico ter si ogledujejo drevesca. Ko so si jedno izbrali, plačajo ga prodajalcu, ki ima tam v kotu, na visokej omari vže cel kup denarjev. S trakovi pošit sluga odnese drevesce takóž za gospôdo. — Deček odprè boječe vrata in . . . „Lepo prosim malo kruha!“ — Glasek se mu trese in solzé mu stopijo v modra očesca. Hù! kako grdo ga pogledajo ter mu pokažejo vrata. „Vèn, nadležni berač!“ — Neka mlada gospa stopi vender k njemu, stisne mu v prosečo stegneno desnico — krajcar ter ga prijazno odvede skozi vrata na obljudeno ulico. Pankracij se gospé prestraši in — krajcar mu pade iz roke na tla, saj ga sè svojimi odmrliimi prstki ne more držati. Hitro, hitro zbeží, teče naprej — kam? sam ne vé. In teče, teče, za-joče včasih in si piha gorkoto v višnjevi roki . . . Pa kaj je neki tam? Cela tolpa ljudij stoji in se gnjete. V razsvetljenem oknu so izpostavljene tri majhne punice, oblečene rudeče, zeleno in modro. „Take so kakor bi bile žive!“ — Star možiček sedi na stolu in smešno maha z desnico, v katerej drži drobno paličico, z levico pa kaže v odprto knjigo. Za njim na tleh čepita dva grbasta, dolgonosa možica ter godeta jaderno, jeden po majhnih a drugi po velikanskih goslih ter kimata punicam, ki zdaj pa zdaj poskočita ter udarjata ob dláni. Gledalci se veselo smejó, tudi Pankraciju se usta namrdnejo na smeh, še nikoli v svojem življenji ni videl takih punic! So li morda žive? — „Punice iz cunj!“ — oglasi se nekdo izmej gledalcev in vse se zakrohoče. Kar potegne dečka nekaj močno nazaj od okna. Vélik capin udari ga s pestjó po glavi, da mu zbije čepico v umazano lužo ter mu hudobno postavi nogo. Pankracij pade zviška na zobé in kri se mu polije iz ust. Ljudje zakriče nad hudobnežem a deček skoči plah na noge in zopet teče, teče dalje — kam, sam ne vé. Upehan se ozrè v nekem predmestji: za njim dirja dvoje psov. Nogi se mu začneta strahú šibiti, vender zbeží v neko stransko ulico na tuje dvorišče, kjer se skrije za visoko zloženimi drvmi. „Tu je temà,“ misli si, „nihče me ne more najti.“ — Počene, posluša in komaj si upa sopsti . . . pa mu nakrat postane lahko, takó čudovito lahko okoli srcá. Roki in nogi ga ne pečeta nič več, blažena gorkota prešinja mu telo. Toplo mu je, kakor nekdanj za pečjó. — Sedáj se zopet strese . . . zaspal je. „Kako prijetno se tu spí . . . malo tukaj počijem, potem pa grem gledat one púnice.“ — V sanjah vidi plesa-joče punice in zadovoljno se jim smeje. „Punice iz cunj, pa so kakor žive!“ . . . Tu se mu zdi, kakor da bi slišal svojo mater peti pesenco. „Mamica, vže drem-ljem!“ — Zopet zasliši nov, še milejši glas: „Pankracij, pojdi z menój k bo-žičnemu drevesčeku!“ — Dozdeva se mu, kakor bi se nekdo nagnil čez njega, objel ga z mehkima rokama ter pritisnil náse . . . In kako se blestí okolo njega! Oj kako krasno drevo! Vse se svetí. iskrí in leskeče. In punice, koliko jih je! — A nè, to so dečki in deklice v snežnobelih krilih, ki leté k njemu, poljubujejo

ga, vzemó v svojo sredo in on sam — letí kakor ptič . . . Mati njegova ga vidi ter ga smeje pozdravlja. „Mamica, kako nebeško je tú!“ — Zopet ga pritiskajo k sebi lepi otroci. Pankracij pa jim pripoveduje o punicah za steklom. „Pa kdo ste, ljubeznivi dečki in deklice mile?“ — poprašuje jih ljubkovaje. „Otroci smo, ki nismo imeli nikoli božičnega drevesca!“ — odgovoré mu. In Pankracij sliši, da so bili óni ravno taki ubožni na zemlji, kakor on. Nekateri so zmrznili, drugi zgoreli, drugi pomrli od gládí, tretji zaradi udarcev, drugi zopet vsled hudih bolezni . . . a sedaj so pri dobrem Bogu angeljci v svetlo-belih krilih, ki nje in njihove ubožne stariše blagoslavlja . . . „Oj kako nebeško je tú!“ . . .

Na božično jutro pa so našli hlapci za drvni človeško telesce zmrzneno; bilo je telesce neznanega jim dečka . . . Oj ti ubogi Pankracij! . . .

Zimska pripovedka.

(Iz knjige: „Mateři douška,“ napisala Vilma Sokolová, preložil —è.)

Bilo je zimskega popóludne. Otročička sta se vže do sita naigrala in se vrtela okolo babice. Bilo jima je najlepše pri babici. Znala jim je ta dobra starka pripovedovati toliko lepega, da bi jo poslušala od jutra do večera. — „Babica, zlata babica, pripovedujte nama pripovedko!“ — prosila sta mala nagajivčka in vže so se ovijale okolo babičinega vratú štiri otročje ročice.

— Saj me bodeta zadušila! — branila se je smijoč babica tima malima sitnežema — kje bi nabrala toliko pripovedek?

— Oj imate vže spravljeno jedno za naju — govoril je Miloš.

— Glej, glej, kje pa vender, menda vender ne v vrečici? — odgovarjala je šaljivo babica. — Le poglejta, poniglavčka moja, da je dno prazno, vse pripovedčice so vže vzletele iz nje — in obrnila je babica narobe svojo kožnato vrečico.

— Saj jih imate spravljene drugje, babica zlata — hitela je Jaruška in gladila sè svojo ročico babičino nagubano lice.

— Nimam, otročička nimam. Pa saj danes mojih pripovedek ne potrebujeta. Gospod Bog vama piše danes sam veliko, resnično pripovedko. —

— Gospod Bog, a kje? — popraševala sta se začudeno otroka.

— Le poglejta na okno, pa bodeta videla! — odgovorila jima je babica.

Oba otroka sta pristopila k oknu. Kamor koli sta pogledala, videla sta samó sneg, beli, čisti sneg. Majhen vrt tam pod oknom, za njim vorna cesta, za njo široko polje, a tam v daljavi gore z malimi hólmei, vse, kamor koli si pogledal, vse je bilo pokrito sè snegom, a po zraku so letale bele snežinke.

— Babica, vidiva samó sneg! — govorila sta otroka babici.

— A to so baš črke óne pripovedke, katero piše na zemljo sam gospod Bog — tolmačila je babica.

— To so črke? — čudila sta se otroka.

— Dà, dà — pritrjevala je babica. — Ko začnè briti mrzel veter in mraz pihati na zemljo, takrat pošlje gospod Bog svoje angeljčke, ti jemljó iz belih in